

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

HİLMİ KOCABEY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2018/27686
Karar Tarihi : 17/11/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Hicabi DURSUN

Muammer TOPAL

Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Raportör : Ayhan KILIÇ

Başvurucular : Hilmi KOCABEY ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütünü]

Vekilleri : Ekli tablonun (F) sütünü

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; emlak vergisine esas asgari ölçüde arsa ve arazi metrekaresi birim değerlerinin belirlenmesine ilişkin takdir komisyonu kararlarına karşı açılan davaların görülmesi sırasında yürürlüğe giren kanun hükmüne dayalı olarak sonuçlandırılması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin, esasa etkili olan Anayasa'ya aykırılık iddiasının karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, aleyhe yargılama giderleri ile vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonlarca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Ekli tabloda numaralarına yer verilen başvuru dosyaları konu bakımından hukuki irtibat nedeniyle 2018/27686 sayılı dosya ile birleştirilmiş, ekli tablodaki bireysel başvuru dosyaları kapatılmış, inceleme 2018/27686 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. 2018/27686, 2018/22954, 2018/23812, 2018/26575, 2018/34179, 2018/34281, 2018/35333 ve 2018/35425 numaralı başvurulara ilişkin başvuru belgelerinin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık 2018/34281 numaralı başvuruda görüşünü bildirmiştir.

8. Bazı başvuruçular Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

10. Başvuruçular, İstanbul'da bulunan çeşitli taşınmazların malikleri olup bina veya arazi vergisi mükellefidir.

A. Arka Plan Bilgisi

11. 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 1. ve 12. maddelerine göre Türkiye sınırları içinde bulunan binalar, arsalar ve araziler bina ve arazi vergisine tabidir. Söz konusu Kanun'un 3. ve 13. maddeleri uyarınca bina ve arazi vergisi; bina ve arazinin maliki, varsa intifa hakkı sahibi, her ikisi de yoksa bina veya araziye malik gibi tasarruf edenler tarafından ödenir.

12. Anılan Kanun'un 11. ve 21. maddelerine göre bina ve arazi vergisi, ilgili belediye tarafından dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı takip eden bütçe yılının ocak ve şubat aylarında *vergi değeri* esas alınarak yıllık olarak tarh olunur. Bu suretle tarh olunan vergiler, tarh edilen tarihte tahakkuk ettirilmiş sayılır. Yapılan tarh ve tahakkuku takip eden yıllarda vergi değeri üzerinden hesaplanan bina ve arazi vergisi, her bütçe yılının başından itibaren o yıl için tahakkuk ettirilmiş sayılır.

13. 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesi uyarınca arsa ve arazilerin vergi değeri 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun asgari ölçüde birim değer tespitine ilişkin hükümlerine göre takdir komisyonlarınca "*arsalar için her mahalle ve arsa sayılacak parsellenmemiş arazide her köy için cadde, sokak veya değer bakımından farklı bölgeler (turistik bölgelerdeki cadde, sokak veya değer bakımından farklı olanlar ilgili valilerce tespit edilecek pafta, ada veya parseller), arazide her il veya ilçe için arazinin cinsi (karaç. taban, sulak) itibarıyla takdir olunan birim değerlere göre*" belirlenmektedir. Binaların vergi değeri ise bina metrekare normal inşaat maliyetleri ile arsanın değeri esas alınarak hesaplanmaktadır. Vergi değeri dört yılda bir yeniden takdir edilmekte ve takip eden üç yıl için ise bir önceki yıl vergi değerinin 213 sayılı Kanun hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerlendirme oranının yarısı nispetinde artırılması suretiyle bulunmaktadır.

14. Takdir komisyonları 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerleri takdir etmiştir. Ancak takdir edilen birim değerlerin kimi bölgelerde 2017 yılı değerlerine göre fahiş derecede yüksek çıktığı ileri sürülmüştür. Bunun üzerine 28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. maddeyle, fahiş olduğu değerlendirilen değer artışlarının belli oranı geçmemesine yönelik düzenleme yapılmıştır. Buna göre takdir komisyonlarınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşması durumunda 2018 yılına ilişkin bina ve arazi vergi değerlerinin hesabında

2017 yılı için uygulanan asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin %50 fazlasının esas alınması öngörülmüştür.

B. Bireysel Başvuruya Konu Uyuşmazlıklar

15. Başvurucular kendi arazi, arsa ve binalarına ilişkin olarak 2017 yılı genel takdir döneminde takdir komisyonlarınca 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin iptali istemiyle ekli tablonun (D) sütununda gösterilen Vergi Mahkemelerinde (Vergi Mahkemeleri) iptal davaları açmıştır. Dava dilekçelerinde, önceki yıllara oranla söz konusu yerlerde arsa birim metrekare değerlerinin fahiş bir şekilde yükseltildiği ileri sürülmüş; 2013 yılından itibaren çevrede bu oranda değer artışı gerektirecek önemli bir değişikliğin olmadığı ve değerlerin yetersiz incelemeye dayalı olarak belirlendiği iddia edilmiştir.

16. 2018/27686 numaralı bireysel başvuruya konu olayda Vergi Mahkemesi 12/9/2017 tarihli kararıyla dava dilekçesinin 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 3. ve 5. maddelerine uygun olmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Başvurucunun dilekçe ret kararı üzerine davayı yenileyip yenilemediğine ilişkin herhangi bir bilgi bireysel başvuru formunda bulunmamaktadır.

17. Diğer başvurularda Vergi Mahkemeleri ekli tablonun (D) sütununda gösterilen tarihlerde davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Kararların gerekçelerinde özetle şunlar ifade edilmiştir:

i. 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesine göre vergi değeri takdir komisyonlarınca takdir olunan birim değerlere göre hesaplanmaktadır. Ancak 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. maddeyle, 2018 ve takip eden 2019, 2020, 2021 yılları için uygulanmak üzere farklı bir usul öngörülmüştür. Buna göre takdir komisyonlarınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşması durumunda vergi değerinin hesabında artık anılan takdir komisyonu kararı uygulanmayacak, 2017 yılı için uygulanan asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin %50 fazlası esas alınacaktır. Bu durumda takdir komisyonunca 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerleri kanunen hükümsüz hâle gelmiştir.

ii. Takdir komisyonlarınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'si veya %50'sinden az olması durumunda ise -geçici 23. maddenin metni dikkate alındığında- kanun koyucunun anılan takdir komisyonu kararlarına konu değerlerini aynen benimsediği anlaşılmaktadır. Nitekim maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılan ve 26/12/2017 tarihli ve 30282 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 72 Seri No.lu Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği'ndeki düzenleme de bu doğrultudadır. Dolayısıyla anılan takdir komisyonu kararlarına konu değerler kanun koyucu tarafından verginin hesaplanmasında aynen kabul edildiğinden söz konusu takdir komisyonu kararları yürürlükte olmakla birlikte buna ilişkin hukuka uygunluk denetiminin yapılmasına imkân bulunmamaktadır.

iii. Bu nedenle takdir komisyonlarınınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin iptali istemiyle açılan davalar konusuz kalmıştır.

18. Bazı Vergi Mahkemeleri davanın kanun hükmü gereğince konusuz kalması dolayısıyla tarafların haklılık durumuna ilişkin bir inceleme ve değerlendirme yapılamadığını belirterek yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılmasına karar vermiştir. Bazı Vergi Mahkemeleri ise her bir tarafı yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutmuştur. Vergi Mahkemeleri ayrıca her iki taraf lehine 1.090 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir.

19. Başvurucular anılan kararlara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Bazı başvurucular sadece yargılama giderleri yönünden istinaf kanun yoluna müracaat etmiştir. İstinaf dilekçelerinde başvurucular 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. maddenin ihdas edilme gerekçesinin dahi haklılıklarını ortaya koyduğunu belirtmiştir. Başvuruculara göre takdir komisyonu kararları iptal edilmelidir. Takdir komisyonlarınınca takdir edilen metrekare birim değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'si veya %50'sinden az olması durumunda kanun koyucunun anılan takdir komisyonu kararlarına konu değerlerini aynen benimsediği görüşü hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır. İstinaf dilekçelerinde 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 331. maddesinin (1) numaralı fıkrasına atıfta bulunularak yargılama giderlerine hükmedilirken davanın açılış tarihindeki haklılık durumunun esas alınması gerektiği vurgulanmıştır. 2018/26472 numaralı bireysel başvuruya konu yargılamada başvuru, ilgili kanun hükümlerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması gerektiğini belirtmiştir.

20. İstinaf başvuruları İstanbul Bölge İdare Mahkemesinin çeşitli vergi dava dairelerince kararların kaldırılması nedenlerinin bulunmadığı belirtilerek kesin olarak reddedilmiştir.

21. Başvurucular nihai kararların kendilerine tebliği üzerine süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

22. 1319 sayılı Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Türkiye sınırları içinde bulunan binalar bu kanun hükümlerine göre Bina Vergisine tabidir."

23. 1319 sayılı Kanun'un 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bina vergisi, ilgili belediye tarafından;

a) Dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı takip eden bütçe yılının Ocak ve Şubat aylarında,

...

29 uncu maddeye göre hesaplanan vergi değeri esas alınarak yıllık olarak tarh olunur. Bildirim postu ile gönderilmiş ise vergi, bildirim verme süresinin son gününü takip eden yedi gün içinde tarh olunur. Bu suretle tarh olunan vergiler, tarh edilen tarihte tahakkuk etmiş sayılır ve mükellefe bir yazı ile bildirilir.

Yapılan tarh ve tahakkuku takip eden yıllarda, 29 uncu maddeye göre tespit edilen vergi değeri üzerinden hesaplanan bina vergisi, her bütçe yılının başından itibaren o yıl için tahakkuk etmiş sayılır.

..."

24. 1319 sayılı Kanun'un 12. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Türkiye sınırları içinde bulunan arazi ve arsalar bu kanun hükümlerine göre Arazi Vergisine tabidir."

25. 1319 sayılı Kanun'un 21. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Arazi vergisi, ilgili belediye tarafından:

a) Dört yılda bir defa olmak üzere takdir işlemlerinin yapıldığı yılı takip eden yılın Ocak ve Şubat aylarında,

...

29 uncu maddeye göre hesaplanan vergi değeri esas alınarak yıllık olarak tarh olunur. Bildirim postu ile gönderilmiş ise vergi, bildirim verme süresinin son gününü takip eden yedi gün içinde tarh olunur. Bu suretle tarh olunan vergiler, tarh edilen tarihte tahakkuk etmiş sayılır ve mükellefe bir yazı ile bildirilir.

Yapılan tarh ve tahakkuku takip eden yıllarda, 29 uncu maddeye göre tespit edilen vergi değeri üzerinden hesaplanan arazi vergisi, her bütçe yılının başından itibaren o yıl için tahakkuk etmiş sayılır.

..."

26. 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Vergi değeri:

a) Arsa ve araziler için, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun asgari ölçüde birim değer tespitine ilişkin hükümlerine göre takdir komisyonlarınca arsalar için her mahalle ve arsa sayılacak parsellenmemiş arazide her köy için cadde, sokak veya değer bakımından farklı bölgeler (turistik bölgelerdeki cadde, sokak veya değer bakımından farklı olanlar ilgili valilerce tespit edilecek pafta, ada veya parseller), arazide her il veya ilçe için arazinin cinsi (kıraç, taban, sulak) itibarıyla takdir olunan birim değerlere göre,

b) Binalar için, Maliye ve Bayındırlık ve İskan bakanlıklarınca müstereken tespit ve ilân edilecek bina merrekare normal inşaat maliyetleri ile (a) bendinde belirtilen esaslara göre bulunacak arsa veya arsa payı değeri esas alınarak 31 inci madde uyarınca hazırlanmış bulunan yönetmelik hükümlerinden yararlanılmak suretiyle,

Hesaplanan bedeldir.

Vergi değeri, mükellefiyetin başlangıç yılını takip eden yıldan itibaren her yıl, bir önceki yıl vergi değerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerlendirme oranının yarısı nispetinde artırılması suretiyle bulunur. "

27. 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. madde şöyledir:

"Takdir komisyonlarınca 2017 yılında 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerleri, 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşması durumunda, 2018 yılına ilişkin bina ve arazi vergi değerlerinin hesabında, 2017 yılı için uygulanan asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin %50 fazlası esas alınır. Takip eden 2019, 2020 ve 2021 yıllarında 29 uncu madde kapsamında bina ve arazi vergisi matrahları ile asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerleri bu şekilde belirlenen değerler üzerinden hesaplanır.

Emlak vergi değeri veya asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerleri esas alınarak uygulanan vergi, harç ve diğer mali yükümlülükler için de birinci fıkraya hükümlerine göre belirlenen değerler dikkate alınarak uygulanır.

Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir."

28. 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. maddenin gerekçesi şöyledir:

"Madde ile, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununa geçici madde eklemek suretiyle takdir komisyonlarınca 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin, 2017 yılında uygulanan birim değerlerin belirli bir yüzdesini geçmemesi sağlanmaktadır. Takip eden 2019, 2020 ve 2021 yıllarında da bina ve arazi vergi değerlerinin hesabında 2018 yılı için esas alınan birim değerleri üzerinden işlem yapılması amaçlanmaktadır."

29. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda: ... yargılama giderleri ... Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır..."

30. 6100 sayılı Kanun'un 331. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde, hâkim, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmeder."

B. Uluslararası Hukuk

31. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

32. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre devam eden davalara belli bir sonucu garanti etmek adına kanun ile yapılan kamu müdahaleleri Sözleşme'nin 6. maddesinde güvenceye kavuşturulan adil yargılanma hakkını ihlal eder. AİHM, özellikle yargılama sırasında yürürlüğe giren kanunla yapılan müdahalenin zamanlaması ve şeklini dikkate almış; karar verme aşamasına yakın bir zamanda yargılamanın sonucuna etki edecek şekilde yapılmış olan müdahalelerin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir (*Stran Greek Refineries ve Stratis Andreadis/Yunanistan*, B. No: 13427/87, 9/12/1994, §§ 49, 50).

33. AİHM, Sözleşme'nin ulusal mahkemeler tarafından davanın -herhangi bir hükümün anayasallığının denetimi dâhil olmak üzere- bir ön meselenin karara bağlanması için başka bir ulusal veya uluslararası otoriteye gönderilmesi şeklinde herhangi bir hak bahsetmediğini vurgulamıştır. Ancak AİHM bu şekilde bir gönderme mekanizmasının var olması hâlinde ulusal mahkemenin başvurucuların bu yöndeki taleplerini reddetmesinin somut olayın koşullarında yargılamanın hakkaniyetini zedeleyebileceği ihtimalini de tamamen yabana atmadığını belirtmiştir (*Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polonya*, B. No: 4907/18, 7/5/2021, § 166).

34. AİHM *Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polonya* kararında başvurucu şirketin olaya uygulanacak ikincil düzenlemenin tazminat hakkını anayasal güvencelere aykırı olarak sınırladığı gerekçesiyle anayasaya aykırı olduğu iddiasının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmaması sebebiyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM ulusal mahkemenin "başvurucunun anayasaya aykırılık görüşünü paylaşmadığı" şeklindeki bir gerekçeyi somut olayın koşullarında yeterli bulmamıştır. AİHM hükümetin derece mahkemelerinin de anayasallık denetimi yapma yetkilerinin bulunduğu itirazına hak verse de anayasal sorunun uyuşmazlığın çözümünde etkili olduğu davalarda anayasaya aykırılık iddiasıyla anayasa mahkemesine başvurulması isteminin reddedilmesi durumunda derece mahkemelerinin bunu müstahak kılacak gerekçe ortaya koymaları gerektiğini ifade etmiştir. AİHM derece mahkemelerinin başvurucunun anayasaya aykırılık iddiasını ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılamadıkları gibi dosyanın Polonya Anayasa Mahkemesine gönderilmesi istemini de reddedildiklerine dikkat çekmiştir. AİHM'e göre anayasal hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği şikâyetinin öne sürüldüğü hâllerde derece mahkemeleri dikkatli ve özenli bir inceleme yapmakla yükümlüdür. AİHM sonuç olarak söz konusu ikincil düzenlemenin tazminat hakkını anayasaya aykırı olarak sınırladığı iddiasının ulusal mahkemelerce uygun bir şekilde cevaplanmamasının gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (*Xero Flor w Polsce sp. z o.o./Polonya*, §§ 168-172).

35. AİHM yargılamanın tamamlanmasından sonra başvurucuya kayda değer bir mali külfet yüklenmesinin mahkemeye erişim hakkına ve mülkiyet hakkına müdahale teşkil edebileceğini hatırlatmaktadır (*Zustović/Hirvaistan*, B. No: 27903/15, 22/4/2021, § 98). AİHM'e göre başvurucunun devlet aleyhine açtığı ve kamu gücü kullanımından doğan uyuşmazlığı konu edinen bir davada yüklendiği giderlerin telafi edilmesi isteminin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkının ve mülkiyet hakkının sınırlandırılması mahiyetinde görülebilir (*Zustović/Hirvaistan*, § 99). AİHM, devlet tarafından yapılan hataların sonuçlarını devletin katlanması ve hatanın bireyin menfaati pahasına düzeltilmemesi gerektiğine ilişkin ilkesine atıf yapmaktadır. AİHM ulusal mahkemelerin başvurucuların idari davalarda yaptıkları yargılama giderlerinin idareye yüklenmesi taleplerini reddetmelerinin -yargılama giderinin miktarından bağımsız olarak- mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğine karar vermektedir (*Zustović/Hirvaistan*, § 100).

36. AİHM *Zustović/Hirvaistan* kararında, başvuruçunun Hırvatistan Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı açtığı iptal davasında başvuru lehine karar verildiği hâlde yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılması ve başvuru lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM başvuruçunun -avukatlık maliyeti dâhil- yaptığı yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasının olay tarihinde yürürlükte bulunan ve tarafların yaptığı yargılama giderlerinin üzerlerinde bırakılacağını düzenleyen bir kanun hükmüne dayandığını not etmiştir. AİHM, devletin kendi hatasının düzeltilmesinin maliyetini bireylere yüklemesinin devletin hatasının sonuçlarına katlanması gerektiği biçimindeki ilkeyle çeliştiğini kaydetmiştir (*Zustović/Hirvaistan*, §§ 102-110).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Anayasa Mahkemesinin 17/11/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. 2018/34230 Numaralı Başvuru Yönünden

38. Başvuruçunun, haklı olduğu hâlde aleyhine yargılama giderine hükmedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

39. Başvuruçunun, Vergi Mahkemesinin aynı kararını 2018/31699 numaralı başvuruda da bireysel başvuruya konu etmiştir. Söz edilen başvurudaki şikâyet ile bu başvurudaki şikâyet tıpatıp aynıdır. Bu nedenle mevcut başvurunun mükerrer olduğu anlaşılmıştır.

40. Açıklanan gerekçelerle 2018/34230 numaralı başvurunun *mükerrer başvuru* niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B. 2018/27686 Numaralı Başvuru Yönünden

41. Başvuruçunun, takdir komisyonu kararının iptal edilmemesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini öne sürmüştür.

42. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; *Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

43. Başvuruçunun açtığı iptal davasında Vergi Mahkemesi dava dilekçesinin 2577 sayılı Kanun'un 3. ve 5. maddelerine uygun olmadığını tespit etmiş ve dilekçenin reddine karar vermiştir. Başvuruçunun bu dilekçe ret kararına yönelik olarak herhangi bir şikâyeti bulunmamaktadır. Başvuruçunun bireysel başvuru formunda öne sürdüğü tüm iddialar davanın esasına yöneliktir. Başvuruçunun dilekçe ret kararı üzerine davayı yenileyip yenilemediğine ilişkin herhangi bir bilgi bireysel başvuru formunda bulunmamaktadır. Bu durumda 2018/27686 numaralı bireysel başvuruya konu edilen takdir komisyonu kararı yönünden olağan başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle 2018/27686 numaralı bireysel başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer Başvurular Yönünden

1. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Ekli tablonun birinci kısmının (C) sütununda gösterilen başvurucular;

i. Takdir komisyonlarınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerine karşı dava açılmasını ve mahkemelerin takdir komisyonu kararlarının esasını incelemesini engelleyen bir hükmün bulunmadığını belirtmişlerdir.

ii. Geçici 23. maddenin amacının mevcut takdir komisyonu kararlarını hükümsüz hâle getirilmesi değil metrekare birim değer artışlarına belli bir sınır getirilmesi olduğunu ifade etmişlerdir. Takdir komisyonu kararlarıyla tespit edilen değerler 2017 yılı değerinin %50'sini aşmaması hâlinde bunların geçerliliğini koruyacağını ancak yine de vergilendirmede %50'nin esas alınacağını değerlendirmişler, bu durumda Vergi Mahkemelerinin söz konusu takdir komisyonu kararlarının hükümsüz kaldığı yolundaki tespitinin hukuka uygun olmadığını vurgulamışlardır.

iii. Takdir komisyonu kararlarının yargısal denetiminin engellenmesinin Anayasa'nın 125. maddesine aykırı olduğunu savunmuşlardır. Vergi Mahkemelerinin keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırarak takdir komisyonu kararlarındaki tespitlerin hukuka uygun olup olmadığını değerlendirmesi gerekirken konusuz kaldığı kabul edilerek davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermelerinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

46. Bazı başvurucular, emsallerine göre yüksek değer takdiri yapıldığını iddia ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiği şikâyetinde bulunmuştur. 2018/35425 numaralı başvuruda, Bölge İdare Mahkemesi kararının kesin olması sebebiyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

47. Bakanlık görüşünde;

i. Somut başvuruda derece mahkemelerinin dava konusu maddi olay ve olgulara ve delillere ilişkin değerlendirmelerinde keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmadığından başvurucuların iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür. Derece mahkemelerinin davaların konusuz kaldığı yolunda ulaştıkları sonucun keyfi olmadığı ifade edilmiştir.

ii. Vergi Mahkemesi kararlarında dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı sonucuna ulaşılmasına neden olan tüm hukuki argümanların karara detaylı bir şekilde yansıtılabildiği değerlendirilmiştir. Bölge İdare Mahkemesinin ise ilk derece

mahkemesi kararını uygun bularak başvuruclarının itirazlarını kabul etmediği, bu sebeple başvuruclarının esasa etkili tüm itirazlarının karşılandığı ve gerekçeli karar hakkı yönünden ihlale yol açacak bir unsurun bulunmadığı belirtilmiştir.

48. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan bir kısım başvuru, başvuru formlarındaki iddialarını tekrarlamıştır.

b. Değerlendirme

49. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

50. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağılı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

51. Başvurucları Vergi Mahkemelerinin uyuşmazlığın esasını karara bağlamamış olmasından şikâyet etmişlerse de somut olaydaki meselenin karar hakkıyla değil silahların eşitliği ilkesiyle ilgili olduğu değerlendirilmiştir. Zira Vergi Mahkemelerinin davalar hakkında *karar verilmesine yer olmadığına* karar vermesinin nedeni 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. madde sebebiyle davanın ölçü normunun değişmiş olduğunu ve 2018 yılı için uygulanacak asgari ölçüde birim değerlerine ilişkin uyuşmazlığın doğrudan kanun koyucu tarafından çözümlendiğini düşünmeleridir. Vergi Mahkemelerine göre uyuşmazlıkların çözümünde artık 1319 sayılı Kanun'un işlemin tesisinde esas alınan 29. maddesi değil davalar devam ederken yürürlüğe giren geçici 23. maddesi uygulanacaktır. Vergi Mahkemeleri söz konusu geçici 23. maddeyle 2018 yılı için uygulanacak asgari ölçüde metrekaare birim değerlerinin doğrudan belirlendiğini, bu durumda mahkemelerce hukukilik denetimi yapılmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Kuşkusuz Vergi Mahkemelerinin kararlarındaki hukukilik denetiminden kastedilen, geçici 23. maddenin Anayasa'ya uygunluğunun denetimidir.

52. Vergi Mahkemelerinin 1319 sayılı Kanun'un 23. maddesinin Anayasa'ya uygunluğunu denetleme yetkilerinin bulunup bulunmadığı tartışması bir kenara, anayasallık denetimi yapılamamasının davayı konusuz bırakan bir unsur olduğu kuşkuludur. Gerçekten anılan maddede takdir komisyonu kararlarının hükümsüz sayılacağına ilişkin açık bir hüküm bulunmadığı gibi dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verileceğine ilişkin açık bir düzenleme de yer almamaktadır. Öte yandan idarelerin söz konusu kanun hükmü doğrultusunda takdir komisyonu kararlarını geri aldığına veya düzelttiğine ilişkin olarak Vergi Mahkemesi kararlarına yansıyan bir bilgi mevcut değildir. Geçici 23. maddede davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verileceği biçiminde açık bir hükmün bulunmadığı gözetildiğinde idarece geri alma işlemi tesis edilmedikçe davanın konusuz kaldığının kabulü zordur. Bununla birlikte Vergi Mahkemelerinin idarece vergilendirme işlemlerinin geçici 23. madde doğrultusunda işlem tesis edileceği kabulünden hareket ettikleri ve bu sebeple davaların konusuz kaldığını değerlendirdikleri anlaşılmıştır.

53. Bu durumda Vergi Mahkemeleri dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiş iseler de gerçekte 1319 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesine

uygunluk denetimi yapmışlardır. Vergi Mahkemelerinin "karar verilmesine yer olmadığına" biçiminde hüküm kurmalarının sebebi geçici 23. maddenin anayasallığına yönelik bir denetim yapma yetkilerinin bulunmadığını düşünmeleridir. Derece mahkemelerinin asli görevinin hukuka uygunluk denetimi olduğu ve geçici 23. maddeye uygunluk bakımından bir denetim yaptıkları gözetildiğinde başvurucuların karar hakkına bir müdahalenin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

54. Bununla birlikte derece mahkemesi kararlarında, uyuşmazlıklar henüz derdest iken yürürlüğe giren geçici 23. madde hükmüne dayanıldığı dikkate alındığında şikâyetin silahların eşitliği ilkesi kapsamında incelenmesi uygun bulunmuştur.

55. Öte yandan bazı başvurucular emsallerine göre yüksek değer takdiri yapıldığını iddia ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiği şikâyetinde bulunmuşlarsa da bu başvurucuların 1319 sayılı Kanun'un 23. maddesinin yürürlüğe girmesinden önceki durumu dikkate aldıkları anlaşılmaktadır. Vergi Mahkemeleri 1319 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesi uyarınca takdir komisyonu kararlarının hükümsüz kaldığını tespit ettiklerine göre takdir komisyonu kararındaki değer esas alınarak ileri sürülen şikâyet ciddiyetten uzak bulunmuştur. Bu sebeple bu şikâyete ilişkin bir inceleme yapılmamıştır.

56. Ayrıca 2018/35425 numaralı başvuruda, bölge idare mahkemesi kararının kesin olması sebebiyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiği ileri sürülmüş olmakla birlikte bu şikâyetin yeterli düzeyde temellendirilemediği görülmektedir. Bu nedenle sözü edilen şikâyete ilişkin olarak herhangi bir değerlendirme yapılmayacaktır.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

57. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

58. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelmektedir (*Yaşasın Astan*, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

59. Devletin -kendisi taraf olsun ya da olmasın- davanın taraflarından birini diğerine nazaran önemli ölçüde avantajlı hâle getiren kanuni düzenlemeler yapması, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesi kuralına aykırılık oluşturabilir. Bir başka ifadeyle yasama organının, yargılamadaki taraflardan birinin lehine sonuç doğuracak şekilde kanun çıkarttığı durumlarda davanın taraflarının eşit konumda olduğu söylenemez (*Zekiye Şanlı*, B. No: 2012/931, 26/6/2014, § 72).

60. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kuralının yargılama devam ederken değiştirilmesini kural olarak yasaklamadığı vurgulanmalıdır. Bu sebeple derdest uyuşmazlıklara uygulanmak üzere kanun değişikliği

yapılması otomatik olarak silahların eşitliği ilkesini ve dolayısıyla adil yargılanma hakkını ihlal etmez. Derdest uyumsuzluğa uygulanan kanun değişikliğinin silahların eşitliği ilkesini ihlal edebilmesi için bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmiş olması gerekir.

61. Uyuşmazlığın esasının değiştirilen kanuna göre karara bağlanmasının yargılamanın hakkaniyetini bir bütün olarak zedeleyip zedelediği değerlendirilirken;

i. Davanın taraflardan birinin aleyhine sonuçlanması ile kanuni düzenleme arasında bir illiyet bağının bulunup bulunmadığı,

ii. Düzenlemenin taraflardan birinin davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltıp azaltmadığı,

iii. Başvurucu hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi eden imkânların bulunup bulunmadığı dikkate alınır. Davanın taraflarından biri lehine sonuçlanmasına yol açan kanunun amacı ve davanın aleyhine sonuçlandığı taraf lehine de birtakım hak ve imkânlar getirip getirmediği hususları da gözetilir.

(2) İhkelerin Olaya Uygulanması

62. Somut olayda başvurucular arazi, arsa ve binalarına ilişkin olarak 2017 yılı genel takdir döneminde takdir komisyonlarınca 2018 yılı için 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesi uyarınca takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin yüksek belirlendiği gerekçesiyle iptali istemiyle Vergi Mahkemelerinde iptal davaları açmışlardır. Vergi Mahkemeleri, bu davalar derdest iken 5/12/2017 tarihinde yürürlüğe giren 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. maddeyi gözeterek bu davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

63. Başvurucuların davaları reddedilmemiş ise de Vergi Mahkemelerinin yorumu gözetildiğinde söz konusu davalar hakkında kurulan "*karar verilmesine yer olmadığı*" hükmünün takdir edilen değer 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sine kadar olan bölümü yönünden başvurucular aleyhine sonuç doğurduğu açıktır. Zira Vergi Mahkemeleri dava konusu takdir komisyonu kararlarıyla belirlenen asgari ölçüde metrekare birim değerlerinin doğrudan kanun hükmüyle önceki yılın (2017 yılının) değerlerinin %50'si ile sınırlandırıldığını kabul etmiştir. Ayrıca takdir komisyonu kararlarına karşı açılan davaların "*karar verilmesine yer olmadığı*" hükmüyle neticelenmesi başvurucular hakkında 1319 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesi hükmü esas alınarak yapılan emlak vergisi tahakkukunun ayakta kalması sonucunu doğurmaktadır.

64. Vergi Mahkemeleri 1319 sayılı Kanun'un 5/12/2017 tarihinde yürürlüğe giren geçici 23. maddesine dayanarak hüküm kurmuştur. Vergi Mahkemelerinin yorumuna göre kural olarak vergi değeri 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesine göre belirlenmesi gerekirken 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. madde 2018 ve takip eden 2019, 2020, 2021 yıllarına münhasıran farklı bir usul getirmiştir. Vergi Mahkemeleri, takdir komisyonlarınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşması durumunda takdir komisyonu kararının değil 2017 yılı için uygulanan asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin %50 fazlasının esas alınacağını kabul etmiştir. Vergi Mahkemeleri takdir komisyonlarınca 2017 yılı genel takdir döneminde 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim

değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'si veya %50'sinden az olması durumunda ise kanun koyucunun takdir komisyonu kararlarına konu değerleri aynen benimsediğini değerlendirmiştir.

65. Buna karşılık başvurucular, geçici 23. maddenin uyuşmazlığın esasının 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesine göre çözümlenmesini engellemediğini ileri sürmüşlerdir. Bu durumda öncelikle çözümlenmesi gereken mesele, geçici 23. maddenin uyuşmazlığın esasının 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesi uyarınca karara bağlanmasını engelleyip engellemediğidir. Bu bağlamda uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasının öncelikle derece mahkemelerinin görevinde olduğu, Anayasa Mahkemesinin -keyfilik ve bariz takdir hatası bulunması durumları hariç- derece mahkemelerinin yorumlarına müdahale etmesinin bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmadığı hatırlatılmalıdır.

66. Sözü edilen geçici 23. maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde takdir komisyonlarınca 2017 yılında 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşması durumunda 2018 yılına ilişkin bina ve arazi vergi değerlerinin hesabında 2017 yılı için uygulanan asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerlerinin %50 fazlasının esas alınacağı belirtilmiştir. Maddenin lafzı dikkate alındığında Vergi Mahkemelerinin takdir komisyonu kararıyla tespit edilen değer 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşması hâlinde takdir komisyonu kararlarının hükümsüz hâle geldiği, %50'si veya %50'sinden az olması durumunda ise takdir komisyonu kararıyla tespit edilen değer kanuni ölçüye dönüştüğü yorumunun keyfi ve temelsiz olmadığı değerlendirilmiştir. Kanun hükmünün farklı şekilde yorumlanması ihtimalinin bulunması derece mahkemesinin benimsediği yorumun keyfi ve temelsiz olduğu anlamına gelmez.

67. Bu durumda başvurucular tarafından takdir komisyonu kararlarının iptali istemiyle açılan davaların -kısmen de olsa- başvurucuların aleyhine sonuçlanmasında 1319 sayılı Kanun'un uyuşmazlıklar devam ederken yürürlüğe giren geçici 23. maddesi hükmünün etkili olduğu anlaşılmaktadır. Kanun koyucunun kanun çıkarma gücünü kullanarak taraflardan biri aleyhine sonuçlanacak şekilde uyuşmazlığa müdahale etmesi silahlar arasındaki eşitliği bozan bir niteliğe sahiptir. Bununla birlikte silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi için düzenlemenin başvurucuların davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltmış olması ve başvurucular aleyhine oluşan eşitsizliği dengeleyen imkânların başvuruculara sağlanmamış olması gerekmektedir.

68. Başvurucular tarafından dava açılmasıyla amaçlanan, takdir komisyonu kararlarını denetletirmek ve bu bağlamda 2018 yılı ve takip eden üç yıl için uygulanacak asgari metrekare birim değerlerini takdir komisyonunun belirlediğine nazaran azaltmaktır. Takdir komisyonu kararına karşı açılan davanın neticesinde kararın hukuka aykırı olduğu tespit edilerek karar iptal edilse bile bu karar ancak gerekçesiyle birlikte anlam ifade edecektir. Dolayısıyla vergi mahkemesinin takdir edilen değeri yüksek bulması sebebiyle takdir komisyonu kararını iptal ettiği durumlarda gerçekte takdir komisyonunca belirlenen değer azaltılması söz konusu olmaktadır. Şu hâlde takdir komisyonu kararına karşı açılan bir iptal davasında hiç emlak vergisi tahakkuku yapılmayacak hür neticenin elde edilmesinin mümkün olmadığı hatırdta tutulmalıdır. Bu itibarla geçici 23. maddenin başvurucuların başarı şansını önemli ölçüde azaltıp azaltmadığı değerlendirilirken bu husus dikkatten kaçırılmamalıdır.

69. Vergi Mahkemelerinin kararlarında, takdir komisyonunca başvurucların arsa ve arazileri için takdir edilen asgari ölçüde metrekare birim değerinin ne kadar olduğu ve 2017 yılı için uygulanan birim değerlerinin %50'sinden fazlasını aşp aşmadığıyla ilgili olarak bir bilgiye yeri verilmemiştir. Başvuru formlarında da bu hususlar açıklanmamıştır. Gelgelim başvurucların başarı şansının önemli ölçüde azaltılıp azaltılmadığının tespiti için bu bilginin -aşağıdaki değerlendirmeler dikkate alındığında- zorunlu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

70. 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasında vergi değerinin mükellefiyetin başlangıç yılını takip eden yıldan itibaren her yıl, bir önceki yıl vergi değerinin 213 sayılı Kanun hükümleri uyarınca aynı yıl için tespit edilen yeniden değerlendirme oranının yarısı nispetinde artırılması suretiyle bulunacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre 2014 yılında başlayan dört yıllık dönem 2017 yılında sona ermeseydi başvurucların 2018 yılında ödeyeceği emlak vergisi 2017 yılının yeniden değerlendirme oranının %50'si artırılarak bulunan tutara göre hesaplanacaktır. Başvuruclar taşınmazlarının vergi değerinin 2017 yılı için belirlenen değerin bile altında olduğuna dair bir iddia öne sürmediklerine göre geçici 23. maddeyle getirilen düzenlemenin başvurucların aleyhine olmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda bireysel başvuruya konu davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiş olmasının başvurucların davalarında bütünüyle başarısız oldukları biçiminde yorumlanması mümkün görülmemiştir. Bununla birlikte 2017 yılı genel takdir döneminde belirlenen değerin 2017 yılı için uygulanan değerin yarısının aşğısında olduğu iddiasının bulunması ve bunun temellendirilmesi hâlinde farklı bir değerlendirme yapılabileceğini not etmek gerekir.

71. Öte yandan kanun koyucunun 2017 yılı genel takdir döneminde takdir komisyonunca belirlenen değerlerin fahiş olduğuna yönelik şikâyetleri dikkate alarak geçici 23. maddeyi ihdas ettiği dikkate alınmalıdır. 1319 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesinin yasama gerekçesine bakıldığında 2018 yılı için takdir edilen asgari ölçüde arsa ve arazi metrekare birim değerinin 2017 yılının belli bir yüzdesini geçmemesinin sağlanmasının amaçlandığı görülmektedir. Bu bakımdan sözü edilen geçici 23. maddenin bir yandan 2018 yılı için takdir edilen değerlerin yüksekliğinden kaynaklı olarak oluşan aşırı vergi yükünün hafifletilmesini diğer yandan da mevcut uyumsuzlukların sonlandırılmasını hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla 2018 yılı asgari ölçülerinin doğrudan kanun koyucu tarafından bir önceki yılın ölçüleri esas alınarak belirlenmesinin başvuruclara aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir.

72. Sonuç olarak başvuruclar tarafından açılan davalar 1319 sayılı Kanun'un -davaların açılmasından sonra yürürlüğe giren- geçici 23. maddesine dayanılarak sonuçlandırılmış ise de sözü edilen hükmün başvurucların başarısız sayılmaları neticesini husule getirmedeği, dolayısıyla yargılamanın hakkaniyetini zedelediği değerlendirilmiştir. Bu sebeple kanun koyucunun derdest olan davalara uygulanmak üzere kural ihdas etmesi silahların eşitliği ilkesini ihlal edecek boyuta ulaşmamıştır.

73. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

74. 2018/26472 numaralı bireysel başvuruda başvuru, derece mahkemelerindeki yargılama sırasında ilgili Kanun hükümlerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulması gerektiğini öne sürdüğü hâlde bu iddiasının karşılanmadığını belirtmiş ve bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

b. Değerlendirme

75. Başvurucunun Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulması gerektiği iddiasının derece mahkemelerince karşılanmadığı şikâyetinin gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

76. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

77. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.*" denilerek kararlarını gerekçeli olarak yazma yükümlülüğü mahkemelere yüklenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesi, 141. maddesinin üçüncü fıkrası ışığında yorumlandığında adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkını da güvence altına aldığı anlaşılmaktadır. Öte yandan adil yargılanma hakkı doğası gereği gerekçeli karar hakkını da içermektedir. Bu sebeple gerekçeli karar hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının temel güvencelerinden biri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

78. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (*Sencer Başat ve diğ.leri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

79. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna

etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında *ilgili ve yeterli bir yanıt* vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 39).

80. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı farklarla birlikte bkz. *Yasemin Ekşi*, § 57).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

81. Arsa ve araziler için 2018 yılında dikkate alınacak asgari ölçüde metrekare değerinin doğrudan kanun koyucu tarafından belirlendiğini gözeten Vergi Mahkemeleri, artık takdir komisyonu kararının 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesine uygun olup olmadığı yolunda bir denetimin yapılmasının anlamlı olmayacağını değerlendirerek davaların konusuz kaldığını kabul etmiştir. Emlak vergisine esas asgari ölçüde metrekare birim değerinin doğrudan kanun koyucu tarafından tayin edildiği hâllerde vergi mahkemelerinin denetim yetkisinin sınırlı hâle geleceği açıktır. Zira bu gibi durumlarda artık hukuka uygunluk denetimi değil anayasallık denetiminin yapılması gerekecektir. Diğer bir ifadeyle 2018 yılı asgari ölçüleri yönünden geçici 23. maddenin esas alınması gerekeceğinden Vergi Mahkemelerinin 1319 sayılı Kanun'un 29. maddesine uygunluk denetimi yapmaları mümkün olmaktan çıkmıştır. Geçici 23. maddede ise idareye herhangi bir takdir payı bırakılmamıştır. Dolayısıyla geçici 23. madde esas alınarak tespit edilen asgari ölçüde metrekare birim değeri yönünden yapılacak denetim, bunun anayasal güvenceleri ihlal edip etmediği boyutuyla sınırlı olacaktır.

82. Somut olayda Vergi Mahkemelerinin geçici 23. maddenin Anayasa'ya uygun olup olmadığı yönünden bir denetim yapmadığı gözlemlenmektedir. 2018/26472 numaralı başvuruya konu davada başvuru istinaf dilekçesinde ilgili hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulmasını talep ettiği hâlde Bölge İdare Mahkemesinin bu iddiaya ilişkin olarak bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir.

83. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı derece mahkemelerinin, önlendeki uyumsuzluğa uygulanacak hukuk kuralını Anayasa'ya uygunluk yönünden de denetimden geçirmesi şeklinde bir güvence içermediği gibi anayasallık denetiminden geçirmesi için Anayasa Mahkemesine başvurularını da teminat altına almamaktadır. Bu sebeple Vergi Mahkemelerinin geçici 23. maddenin anayasal güvenceleri ihlal edip etmediği yönünden bir denetim yapmamış olması tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir.

84. Bununla beraber adil yargılanma hakkının bu şekilde bir güvence içermemesi başvuruların medeni hak ve yükümlülüklerine ilişkin uyumsuzluğun esasını etkileyen iddiaları karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Bu bağlamda yürürlüğe girdiği anda derdest olan uyumsuzluklara uygulanan ve idari otoriteler ile mahkemelere takdir yetkisi tanımayan bir kuralın anayasal hükümleri ihlal ettiği şikâyetinin esaslı bir iddia olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle derece mahkemelerinin tarafların Anayasa'ya aykırılık iddialarını

karşılama somut olayın koşulları çerçevesinde gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir.

85. Anayasa'ya uygunluk değerlendirmesinin yapılması Anayasa Mahkemesinin tekelinde olmasa da kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunun tespiti hâlinde bunu iptal etme yetkisi sadece Anayasa Mahkemesine aittir. Dolayısıyla tesis edilmiş idari işlemleri hükümsüz kıldığı kabul edilen ve derdest davaların sonucunu etkileyen kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu itirazının öne sürülmesi durumunda derece mahkemelerinin bu itirazları ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılaması oldukça önemlidir. Nitekim Anayasa'nın mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmaya ilişkin hükümleri düzenleyen 152. maddesinin ikinci fıkrasında mahkemenin Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi görmemesi durumunda bu iddianın temyiz merciince esas hükümlerle birlikte karara bağlanacağı düzenlenmekle davanın taraflarınca ileri sürülen ve yeterli ölçüde temellendirilebilen Anayasa'ya aykırılık iddialarının karşılanması gerekliliğine işaret edilmiştir. Derece mahkemelerinin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurma zorunluluğu bulunmasa da kanun hükümlerini iptal etme konusunda tek yetkili merci Anayasa Mahkemesi olduğuna göre Anayasa Mahkemesine başvurulmasını gerekli görmediklerinde bunu gerekçelendirmeleri beklenir. Aksi takdirde başvuru sahiplerinin medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili esaslı iddiaların cevaplandırılmaması, uyumsuzluğun esası tam manasıyla çözüme kavuşturulmaması olacaktır.

86. Olayda Vergi Mahkemesi 2018 yılı için uygulanacak asgari ölçünün doğrudan kanun tarafından belirlendiğini kabul etmiş ancak bu kanun hükmünün vergilendirmeyle ilgili anayasal güvencelere aykırılık taşıyıp taşımadığı yönünden bir değerlendirme yapmamıştır. Bölge İdare Mahkemesi de başvuru sahibinin açık itirazını karşılamamıştır. Bu hâliyle derece mahkemeleri geçici 23. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğu iddialarına dair başvurucuya ilgili ve yeterli gerekçe sunamamıştır. Dolayısıyla başvuru sahibinin gerekçeli karar hakkı ihlal edilmiştir.

87. Açıklanan gerekçelerle 2018/26472 numaralı başvuruda başvuru sahibinin Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvuru sahiplerinin İddiaları ve Bakanlık Görüşü

88. Ekli tablonun ikinci kısmının (C) sütununda gösterilen başvuru sahipleri, 7061 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 1319 sayılı Kanun'a eklenen geçici 23. maddenin ihdas edilme gerekçesinin dahi haklılıklarını ortaya koyduğunu belirtmiş ve yargılama giderlerine hükmedilirken davanın açılış tarihindeki haklılık durumunun esas alınması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuru sahipleri davanın konusuz kalmasının sebebinin kanun koyucu tarafından çıkarılan kanun hükmü olduğunu, dolayısıyla haksız olan taraf idare olduğu hâlde aleyhlerine yargılama giderlerine ve avukatlık ücretine hükmedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmişlerdir.

89. Bakanlık görüşünde;

i. *Aksaray Tır Nakliyat San. Ve Tic. Ltd. Şti.* (B. No: 2017/36736 19/9/2018) kararına atıfta bulunularak yargılama giderlerine ilişkin hüküm fıkrasının

Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında incelenmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

ii. Anayasa Mahkemesinin başvurucaunun şikâyetini hakkaniyete uygun yargılanma hakkı bağlamında değerlendirmesi hâlinde ise uyumsuzluk konusunun temeli olan ve 2018 yılı için belirlenen asgari derecede metrekare birim değerlerinin kanun gereği ortadan kalktığı vurgulanmıştır. Danıştay Onuncu Dairesinin 26/2/2018 tarihli ve E.2017/2226, K.2018/898 sayılı kararına atıfta bulunularak idari bir işlemin yasal düzenleme sonucu ortadan kalkmasının veya geri alınmasının idarenin işleminin hukuka aykırı olduğuna karine teşkil etmeyeceği ifade edilmiş ve derece mahkemelerinin değerlendirmelerinde keyfilik bulunmadığı görüşü savunulmuştur.

90. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan bir kısım başvuruca, başvuru formlarındaki iddialarını tekrarlamıştır.

b. Değerlendirme

91. Başvurucaunun aleyhe yargılama giderine ve vekâlet ücretine hükmedilmesine yönelik şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

92. Olayda başvuruca tarafından yapılan yargılama giderlerinin tamamı veya yarısı başvuruca üzerinde bırakılmış, ayrıca başvuruca aleyhine 1.090 TL maktu vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

93. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucaunun önemli bir zarara uğramadığı başvurucaın esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

94. 6216 sayılı Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvurucaın kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür. *Anayasal önem* olarak adlandırılacak olan birinci koşul *başvurucaın Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıması*, *kışisel önem* olarak adlandırılacak olan ikinci koşul ise *başvurucaunun önemli bir zarara uğramamasıdır* (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 57).

95. Somut olayda maktu vekâlet ücreti ile yargılama gideri açısından önemli bir zarara yol açılmadığı ileri sürülebilir ise de başvurucaın yargılama giderlerinden sorumlu tutulmaları nedeniyle mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiği şikâyetinin -kanun koyucucaın müdahalesinin davanın sonucuna etki etmiş olduğu bususu gözetildiğinde- Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıdığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiamın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

96. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "*adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

97. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (*Mohammed Aynosah*, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

98. Mahkemeye erişim hakkı bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Başvurucular aleyhine vekâlet ücretine ve yargılama giderlerine hükmedilmesi ve yargılama sürecinde yüklendikleri giderlerin karşı tarafa yükletilmesi isteminin reddedilmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturabilir (benzer yönde AİHM kararı için bkz. §§ 35, 36).

99. Somut olayda başvurucuların belediyeler aleyhine açtıkları davalarda yüklendikleri yargılama giderlerinin tamamı veya yarısı üzerlerinde bırakılmış, ayrıca davalı idarelerin lehine vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Dolayısıyla başvurucuların mahkemeye erişim hakkına müdahale gerçekleşmiştir. Öte yandan somut olaydaki durumun *Aksaray Tır Nakliyat San. Ve Tic. Ltd. Şti.* kararından farklı olduğunu belirtmek gerekir. *Aksaray Tır Nakliyat San. Ve Tic. Ltd. Şti.* kararına konu olayda başvuru, lehine vekâlet ücretine hükmedilmemesinden şikâyet etmiştir. Oysa somut olayda aleyhe hükmedilen vekâlet ücretinden şikâyet edilmektedir. Bu sebeple *Aksaray Tır Nakliyat San. Ve Tic. Ltd. Şti.* kararındaki içtihadın somut olaya uygulanması mümkün görülmemiştir.

(2) Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

100. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

101. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmedeği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

102. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

103. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğ.leri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

104. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğ.leri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması hariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (*Ramazan Atay*, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

105. 2577 sayılı Kanun'un 31. maddesi yargılama giderleri konusunda 6100 sayılı Kanun'a yollamada bulunmuştur. 6100 sayılı Kanun'un 331. maddesinin (1) numaralı fıkrasında davanın konusuz kalması sebebiyle esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde hâkimin davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmedeceği kurala bağlanmıştır. Olayda yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasının ve başvurucular aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kanuni dayanağını bu kuralın oluşturduğu anlaşılmaktadır.

106. Bazı Vergi Mahkemeleri davanın kanun hükmü gereğince konusuz kalması nedeniyle tarafların haklılık durumuna ilişkin bir inceleme ve değerlendirme yapılmadığını belirterek yargılama giderlerinin taraflar üzerinde bırakılmasına karar vermişken bazı Vergi Mahkemeleri ise her bir tarafı yargılama giderlerinin yarısından sorumlu tutmuştur. Vergi Mahkemeleri ayrıca her iki taraf lehine 1.090 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir.

107. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ilk elden Anayasa Mahkemesince yorumlanması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmasa da Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin yorumlarını keyfîlik veya bariz takdir hatası içerip içermediği yönünden denetime tabi tutması kanun yolunda gözetilmesi gereken bir hususu incelediği anlamına gelmez (*Ferhat Kara* [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

108. Bu bağlamda yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasının kanuni dayanağını oluşturan 6100 sayılı Kanun'un 331. maddesinin (1) numaralı fıkrasında tarafların *davanın açıldığı tarihteki* haklılık durumuna vurgu yapıldığı gözlemlenmektedir. Vergi Mahkemeleri ise davanın kanun hükmü gereğince konusuz kalması dolayısıyla tarafların haklılık durumuna ilişkin bir inceleme ve değerlendirme yapılamayacağını kabul etmiştir. Ancak Vergi Mahkemelerinin kanun koyucunun kanun çıkarmasının sebebini hesaba katmadığı ve kanun koyucunun müdahalesinin vergilendirmeyle ilgili anayasal yükümlülüklerin ihlalinin kabulü anlamına gelip gelmeyeceğini değerlendirmedikleri anlaşılmaktadır.

109. 1319 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesinin ihdas edilmesinin temel sebebi 2017 genel takdir döneminde takdir komisyonları önceki yıla nazaran oldukça yüksek oranlarda asgari ölçüde metrekare birim değeri takdir edilmiş olmasıdır. Kanun koyucu bu yöndeki şikâyetlere sessiz kalmamış ve 2018 yılı için uygulanacak asgari ölçüde metrekare birim değerlerini doğrudan kanunla belirleme ihtiyacı hissetmiştir. Bu koşullarda 1319 sayılı Kanun'un geçici 23. maddesinin ihdas edilmesinin 2017 için uygulanan birim değerlerin %50'sini aşan orandaki değerler yönünden kamu otoritelerinin haksız olduğunun kabulü zorunludur. Vergi Mahkemelerinin 6100 sayılı Kanun'un 331. maddesinin (1) numaralı fıkrasını somut olaya uygularken bu hususu hesaba katmadan ulaştıkları sonucun bariz hata içerdiği kanaatine varılmaktadır. Bu nedenle yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasının ve başvuru aleyhine vekâlet ücretine hükmedilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

110. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

4. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

111. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

112. Başvurular, ihlalin tespit edilmesi ve yeniden yargılamaya hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Bazı başvurular tazminat talebinde de bulunmuştur. 2018/26472

numaralı bireysel başvuruda başvuru, adil yargılanma hakkının ihlali sebebiyle 15.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

113. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

114. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

115. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemezsizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), §§ 57-59, 66, 67).

116. İncelenen başvuruda; yargılama giderlerinin üzerilerinde bırakılmasının ve aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesinin kanuni dayanağının bulunmaması sebebiyle ekli tablonun ikinci kısmının (C) sütununda gösterilen başvuruçuların mahkemeye erişim haklarının, Anayasa'ya aykırılık iddiasının ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılanmaması sebebiyle 2018/26472 numaralı başvuruda başvuruçunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

117. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden

yargılama yapılmak amacıyla ilgili Vergi Mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

118. Mahkemeye erişim hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

119. 2018/26472 numaralı başvuruda başvurunun gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının giderilmesi yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar görülmemiştir. Bununla birlikte ihlal tespit edilmesinin başvurunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlal bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmeye için gerekçeli karar hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.100 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

120. Ekli tablonun (E) sütununda gösterilen harçlar ile (G) sütununda gösterilen vekâlet ücretlerinin başvurularda ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. 2018/34230 numaralı başvurunun *mükerrer başvuru niteliğinde olması* nedeniyle REDDİNE,

2. 2018/27686 numaralı başvurunun *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle REDDİNE,

3. Ekli tablonun birinci kısmının (C) sütununda gösterilen başvuru sahiplerinin silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. 2018/26472 numaralı başvuruda başvurunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Ekli tablonun ikinci kısmının (C) sütununda gösterilen başvuru sahiplerinin mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın birer örneklerinin adil yargılama hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla ekli tablonun ikinci kısmının (D) sütununda gösterilen Vergi Mahkemelerine GÖNDERİLMESİNE,

D. 2018/26472 numaralı başvuruda başvurucuya 8.100 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli tablonun ikinci kısmının (E) sütununda gösterilen harçlar ile (G) sütununda gösterilen vekâlet ücretlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/11/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.